

TONG YULDUZI

O'zbekiston bolalari va o'smirlarining gazetasi

Gazeta 1929 yil 1 avgustdan chiqa boshlagan

№ 11 (66292)
2001 yil 16 mart, juma

Sotuvda erkin narhda

TEZROQ
SAFIMIZGA QAYT

Yetakchi opamiz maktabimizning «Mehr-shafqat» guruhi a'zolarini yig'ib:

— Hammangiz yaxshi bilasiz, uyida o'qiyotgan tengdoshingiz nogiron o'quvchi Nodirbek Ro'zimovni. Uni yaqinda tug'ilgan kuni. Shunga chiroyli guldasta tayyorlaymiz va kichik sahna ko'rinishini namoyish etamiz. Sizlar nima deysizlar?— deb so'rab qoldilar. Opamizning fikrlari barchamizga ma'qul bo'ldi. Tengdoshimizga o'zgina vaqtimizni sarflab, uning yarim ko'nglini bir oz bo'lsa-da, ko'targanimizdan juda xursand bo'ldik. Xohlardikki, gazetamiz orqali ham bizning iliq tabrigimiz qabul bo'lsa. Nodirbek, seni tavallud kuning bilan samimiy tabriklaymiz. Tezroq sog'ayib, safimizga qo'shilishingni istaymiz. O'qishlaring faqat a'lo baholar bilan to'lsin.

Hamida TOJIBOYEVA,
Xorazm viloyati,
Shovot tumanidagi
41-maktab
o'quvchilari nomidan.

ФЕРУЗА

Гўзаликнинг тимсоли сенсан,
Қалбда қувонч жўшар сен десам.
Севги, вафо, меҳр-мурувват,
Бари-бари сенда мужассам,
Келақолгин, Наврўзи олам!
Болаларга қувончу шодлик,
Ёшларга кенг имкон бўлиб кел.
Оналарга бағри бутунлик,
Кексаларга имон бўлиб кел,
Келақолгин, Наврўзи олам!
Отгинангдан ўргилай Наврўз,
Саҳовату эзгулик кони.
Ўзбегимнинг азал удуми,
Сен халқимнинг ғурури, шони,
Келақолгин Наврўзи олам!
Йўлларингга қилмай интизор,
Юртимизга омон бўлиб кел.
Элга тинчлик, тўкин-сочинлик,
Дориломон замон бўлиб кел,
Келақолгин, Наврўзи олам!

TADBIRKOR
TOG'AMNING NIMAGATI

Dunyoda ezgulik bor ekan, hayotimiz yanada go'zal, kunlarimiz tinch va farovondir. Keksalar doimo duoga qo'l ochib, yurtga tinchlik, elga omonlik so'raydilar. Yaxshilik insonning ko'nglini tog'dek ko'taradi. Ayniqsa, bu yaxshilik ko'ngli yarim, ota-onasiz o'sayotgan bolajonlarni qalbiga yorug'lik olib kiradigan bo'lsa. Mening tadbirkor tog'am Saminjon Boymirzayev ancha vaqtdan beri paypoq to'quv sexini boshqarib kelyaptilar. Navro'z arafasida tog'am yana bir savobli ishga qo'l urdilar. O'z hisoblaridan Toshkent shahridagi 24-Mehribonlik uyida tarbiyalanayotgan bolalarga 45 ming so'mlik paypoq hadya etdilar.

Sovg'aning katta-kichigi bo'lmaydi. Gap mehrda, e'tiborda ekan. Bolajonlarning xursand bo'lganlarini ko'rib, tog'amning ham ko'ngillari ko'tarilibdi.

Zilola UMAROVA,
Farg'ona viloyati,
Uchko'prik tumani,
9-maktabning
3-sinf o'quvchisi.

ҚИШЛОҚДАГИ МАКТАБ
ДЕМАНГ

Дам олиш кuni бўлишига қарамай, Тошкент вилояти, Тошкент тумани, «Шамсиобод» қишлоғида жойлашган Ҳабибулло Абдуллаев номи 2-ўрта мактаб ҳовлиси ўқувчилар билан гавжум. Бугун шанбалик кўринади. Қизлар теваарак-атрофни супуриб сидиришган, йигитлар ер чопиб, кўчат экишган, яна кимдир дарактларни оқлаган. Одобнома фани ўқитувчиси Малика Ражабова-ни ҳам, мактаб раҳбари Шоира опа Абу-бакировани ҳам болалар орасида, ҳашарда учратдик.

ҲОРМАНГ, ШОИРА ОПА,

— дедим. — Ишлар қизгин-ку.
— Нимасини айтасиз. Мана, ободончилик ойини шанбаликдан бошлаб юбордик. Келинг, ҳашарга...

— Шоира опа, бир мактабингиз билан танишиб кетай деб, келувдим. Фаол ўқувчиларингиз ҳам кўп экан.

— Ўзим 22 йилдан бери шу мактабда сабоқ бераман. 5 йилдан буён раҳбарлик қилиб келяпман. Мутахассислигим — инглиз тили ўқитувчиси. Мактабимиздаги ўзгаришлар ҳақида гапирадиган бўлсам, вақтимиз ҳам етмаса керак. Тўлиқ давлат таълим стандарти бўйича ўқитяпмиз. Рейтинг системасига ўтдик. Бу болаларнинг билимини тўлиқ ва аниқ баҳолашга имкон беради. Ўқувчиларимиз ўз-ўзини бошқаришга ўргатиб бориляпти. Мактабимизда ўқувчилар президенти, улар шахсини ҳимоя қилувчи раис фаолият кўрсатади. У ўқувчилар орасидаги муаммони раҳбариятга етказиб туради. Шунда ҳар бир ўқувчи тўғридан-тўғри раҳбарнинг эшигига югуравермайди. Ҳуқуқ органи раиси — 9-синф ўқувчиси Саида Жабборова. Юқори синф ўқувчиларининг Президенти 11-синф ўқувчиси Дилшод Сайфулин.

— Саида Жабборова дедингизми, ахир у бизнинг ёш мухбиримиздан-ку. Яна Машҳура Қажҳорова исми дугонаси ҳам бор-а.

— Ҳа, балли. Улар менинг ўқувчиларим. Мен уларнинг синф раҳбариман. Яна Ҳилола Абдурасулова, Зулфия Раҳимовалар сингари аълочи ўқувчиларим талайгина. Биз ҳозирда Машҳура ва Саидаларни «Истеъдод» танловига тавсия этмокдамиз...

Концилиум ва диагностика усуллари орқали ўқувчиларнинг нафақат билимига,

МЕЎНАЖ МАЎНАЖИ - СЕН МАЎНАЖИ

қизиқиши, хулқ-атвори, ўқув-куролла-

рини тутиши, ижтимоий фаоллиги, интизومي ва одобига қараб баҳоланади. Концилиумда балл бўйича, диагностикада ранг бўйича. Ўзингиз ҳам синфларимизни кўриб, фикрингизни билдиришингиз мумкин.

САНЪАТКОР ҚИЗИМ

Бизнинг бўлажак раққоса қизимиз, 5-«А» синф ўқувчиси Дилобар Олимжоннова. Аслида 5-«А» синф энг иқтидорлиларнинг синфи. Математика, она тили, адабиёт, инглиз тилига ихтисослашган синф бўлгани учун ҳам уларнинг кўшимча дарслари талайгина.

— Дилобар, сиз санъатнинг қайси соҳасига қизиқасиз?

— Деярли ҳамма соҳасига. Расм чизаман, ашула айтаман, рақсга тушаман.

— Бирор тўғаракка қатнашасизми?

— Ҳа, бир йилдан бери Ибн Сино маданият марказида жойлашган «Умид»

студиясидаги рақс ва театр тўғаракига қатнайман.

— Концертларда ҳам иштирок этганмисиз?

— «Орзу», «Чархпалак», «Тўёна» рақсларини ижро этаман. Биз кўп жойларда концерт берганмиз. Айниқса, Циркда ва Ўзқўргазмасавлода намоёнш этган концерт

дастурларимиз менда катта таассуротлар қолдирди.

— Томошабинлар кўплигидан ҳаяжонланасизми?

— Биринчи бор шундай ҳаяжонланганманки, ҳатто оёқларим титраб кетган. Кейин мусиқа бошланганидан кейин куйга тушиб кетдим. Хайрон бўлманг, раҳбаримиз балет-мейстр Азим ака Азизов ва устозимиз Равшан ака бизларга «Фақат куйни эшитинглар, унинг оҳангига тушиб, вужудингиз билан ҳис қилинглар» дейишади.

— Чет элларга ҳам борасизларми?

— Ҳозирда Япония сафарини режалаштиряпмиз. Насиб қилса мен ҳам бораман.

— Яна нималар билан машғул бўласиз?

— Ойимларга уй ишларида кўмаклашаман. Бир қанча овқатларни ҳам ўзим бемалол пиширавераман. Ҳовли супураман. Яна, тикиш ва бичишни ҳам ўрганияпман.

— Зўр-ку. Демак, бўш вақтингиз ҳам йўқ экан-да.

— Топдингиз. Ҳаттоки, дугоналарим билан копток уйнашга ёки аргимчоқ сакрашга ҳам вақтим йўқ.

— Баракалла. Ота-онангиз ният қилгандек қиз бўласиз, деб умид қиламан.

— Раҳмат.

УСТОЗЛАРИМ ЎГИТЛАРИ
ҲАМОН ЁДИМДА

— Синфимизга хуш келибсиз, мен она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси Дилбар Ҳожиёваман, 5-«А»нинг синф раҳбари.

— Дилбар опа, ажойиб ўқувчиларингиз бор экан-да.

— Нимасини айтасиз. Синфимиз иқтидорлилар синфи-да, ахир. Улардан Моҳира Умарова, Маъсуда Хусанова, Фарҳод Тўхтабоев, Абдулманноб Абдушуқуров, Абдулла Абдураулов, Дилфуза Мирсодиқова, Сарвиноз Салимова, Раъно Шарипова, Дилафруз Гофурова, Камола Юнусова, Дилфуза Мирсодиқовалар энг фаол ўқувчиларимдандир.

Устозларим Ҳамид Фулом, Жуманиёз Жабборов, Эркин Воҳидов, Ўткир Ҳошимов, Азим Суён, Омон Матжон, Муҳаммад Юсуф ва кўплаб адибларимиздан олган билим ва кўникмаларим ўқитувчилик фаолиятимда жуда кўл келяпти.

— Сизни доно маслаҳатчи ҳам дейишди.

— Ҳа. Мактабда хотин-қизлар кўмитасининг раисиман. Биласизми, ўзгага сирдош, дардкаш бўлиш учун ҳам инсонда сабр бўлиши керак. Яна уларга тўғри маслаҳат бериш жойиз. Айниқса, ўсмир қизларимизнинг ҳаётда қоқилмасликлари учун ҳам уларга доимо кўз-қулоқ бўлишга ҳаракат қиламан.

— Шоира опанинг гапида жон бор экан. Бу мактаб ҳақида ёзмадан десам, қогоз ҳам етмайдиганга ўхшайди.

— Булар ҳаммаси денгиздан бир томчи холос, сингилжон.

— Бўлмасам, келинг, суҳбатимизни шу ерда тўхтатсак. Иши борнинг гапи ҳам мўл бўлса керак-да. Қимматли вақтингизни ажратганингиз учун сизларга ҳам ташаккур, Шоира опа, Дилбар опа. Ишларингизга ривож ва омад тилайман.

Наргиза АБДУЛЛАЕВА.

Baxor. Navro'z bayrami barchaga quvonch baxsh etadi. Navro'z poklanish, yangilanish faslidir. Bu davrda biz maktab o'quvchilari ham atrofimizni saranjom-sarishta qilishimiz, daraxtlar o'tqazishimiz, borlarini esa butalab, oqlashimiz kerak.

«Qiyomat-qoyim bo'lsa ham ulgurganingizcha daraxt eking» degan naql bor ekan.

Biz buni maktabimizda o'tkazilgan «Yil o'qituvchisi» ko'rik tanlovidan bilib oldik.

Tanlovda 5- sinf o'quvchilari o'zaro bellashdi. Savol- javoblar o'tkazildi. Bizning 5-«YE» sinf o'quvchilari sira bo'sh kelmadik. O'zimizning bilimdonligimizni va albatta o'qituvchimizni uyaltirib qo'ymaslik uchun astoydil harakat qildik.

Savol-javoblar asosan tabiat, bahor haqida bo'ldi. Biz tabiatshunoslik fanini sevib o'qiganimiz uchun barcha savollarga to'liq javob bera oldik. Navbat o'qituvchimiz- maktabimizning ma'naviyat va ma'rifat ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari Xosiyat opa Muqimovaga berildi. Opamiz ham ancha zukko ekanlar. Ular ham barcha savollarga, hatto biz kutmagan darajada javob berdilar. Masalan, ularga shunday savol berildi.

— O'quvchingiz maktabga toshbaqa olib keldi. Siz qanday yo'l tutasiz? — deb so'ralganda, opamiz shunday javob berdilar:

— Maktabga jonli hayvon olib kelish mumkin emas. Ammo sizlar joni borlarga mehr bilan qarasangiz, albatta maktabimizda jonli burchak tashkil qilamiz, — dedilar. Xosiyat opamizning javoblari biz o'quvchilarga juda ma'qul bo'ldi. Navbat hay'at a'zolariga berilganda, bizning sinfni va o'qituvchimiz Xosiyat Ziyodullayevnani maqtashdi.

Bizning shunday bilimdon o'qituvchimiz borligidan qalbimiz faxrga to'ldi. Fursatdan foydalanib, bahor, Navro'z bayrami bilan Xosiyat opamizni va barcha ustozlarimizni qutlaymiz.

Iskandar ODILOV,

Elshod NURMURODOV,

Poytaxtimizning Hamza tumanidagi
206- maktabning 5-„E“ sinf o'quvchilari.

BAHOR ONADEK GO'ZAL

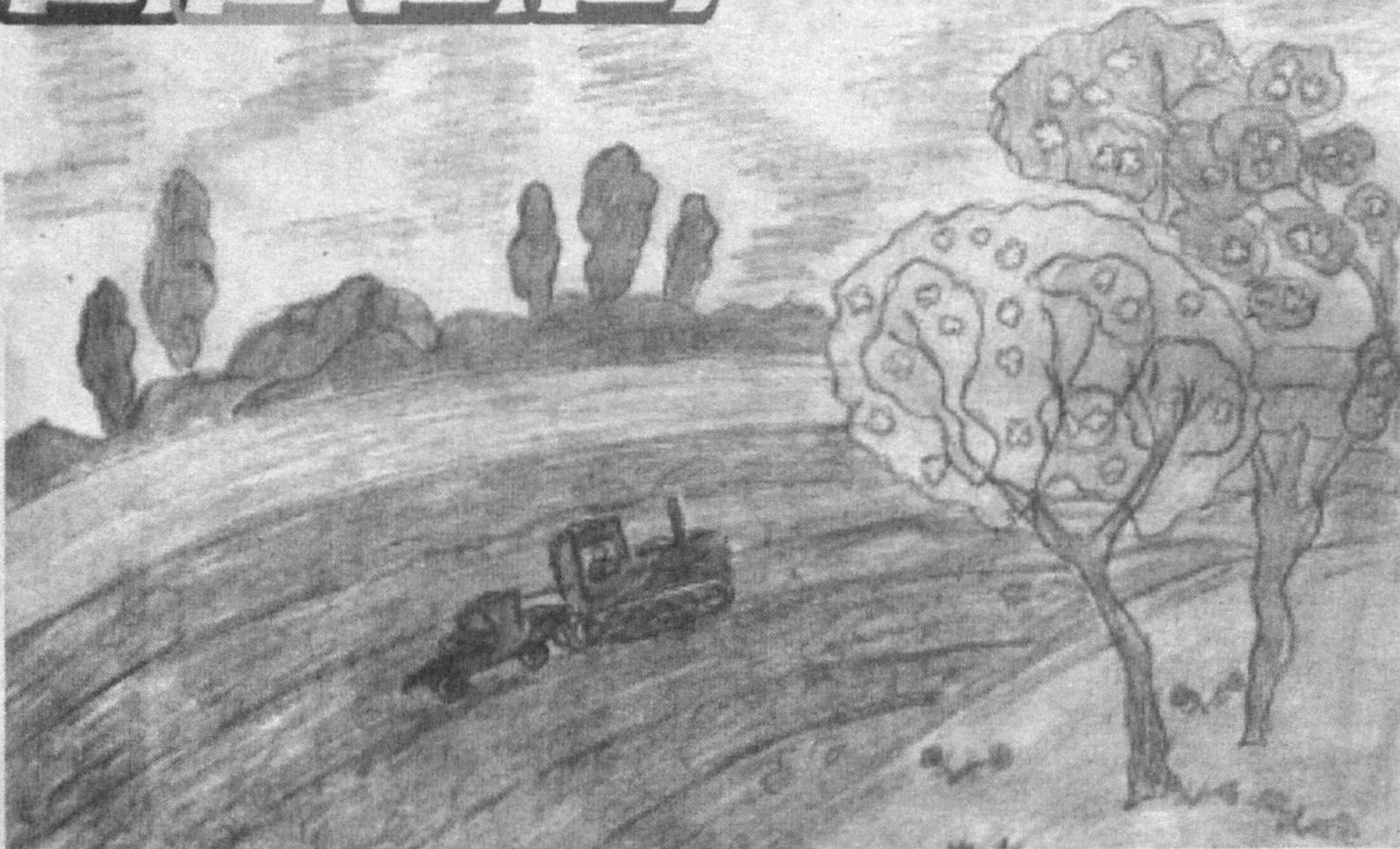
Bahorda tabiat gulga to'ladi. Tevarak-atrof yam-yashil libos kiyadi. Xuddi onam kabi chiroyli, onamdek beg'ubor bo'ladi. Barcha maktablarda bahorga bag'ishlangan tadbirlar, uchrashuvlar o'tkaziladi. Biz ham sinfda bahor bayramini katta shodiyona bilan kutib oldik. Sinf rahbarimiz Farida opa Normatova boshchiliklarida she'rlar yod oldik, qo'shiqlar aytib, raqsga tushdik. Ayniqsa, tabiatshunoslik fani bo'yicha eng a'lochi o'quvchi Abdulla bahor fasli to'g'risida biz bilgan va bilmagan narsalar haqida gapirib berdi. Sarvinoz esa chiroyli raqsi bilan, Gulbahor sho'x she'ri bilan barchaga quvonch bag'ishladi. Shu kuni sinf xonamiz yanada gullarga to'ldi. O'z qo'limiz bilan yasagan gullarimizni ustozlarimizga, onajonlarimizga sovg'a qildik.

Mohira BOYMIRZAYEVA,
Toshkent shahar,
Mirzo Ulug'bek tumanidagi
248-maktab o'quvchisi

BIZNI TAKLIF QILISHDI

Barcha maktablarda bo'lgani kabi bizning maktabimizda ham ulug' shoirimiz, g'azal mulkingning sultoni Navoiy bobomizning tug'ilgan kuniga bag'ishlangan tadbir bo'lib o'tdi. Bu sanani har bir sinf o'quvchilari alohida nishonladilar. YUqori sinflardagi aka-opalarimiz katta tadbir o'tkazib, bu tantanaga bizlarni ham taklif qilishdi. Bobomiz haqida yana ancha narsalarni bilib oldik.

Nodirbek NIG'MATILLAYEV,
Ravshanbek MATMUSAYEV,
Sirg'ali tumanidagi
300-litsey maktabining
6-sinf o'quvchilari.

MANZURANING ORZULARI

Tengdoshingiz Manzura Tojiboyeva Toshkent tumanidagi 15-maktabning 4-sinfida o'qiydi. Baholari faqat a'lo. Oilaning kenjatoyi bo'lishiga qaramay, erka qiz emas. O'yijonisi Muqaddas opa hamda opalarining eng yaqin yordamchisi. Darsdan bo'sh vaqtlarida maktablarida faoliyat ko'rsatayotgan kompyuter to'garagiga qatnaydi, ertak kitoblar o'qiydi, yana hech kimga ko'rsatmay qo'g'irchoqlarini ham o'ynab turadi. Eng sevimli mashg'uloti rasm chizish. 7 yoshligidanoq rasmlar chizadi. Bahor faslini, qushlar va hayvonlarni juda sevadi. Shu bois ham ular haqida juda ko'p rasmlar chizadi.

Darvoqe, gazetamizning ushbu sonini Manzuraning chizgan rasmlari bilan bezatganmiz. Ular sizga ham ma'qul bo'ladi, degan umiddamiz. Manzuraxonning kelgusidagi orzulari bir olam, yurist bo'lish niyatida hozirdanoq puxta bilim olyapti. Shuningdek, rasm chizishni ham davom ettirmoqchi.

Orzularing hamrohing bo'lsin, Manzura! Ismingga munosib bo'lib, qilgan ishlaring, chizgan suratlarining bilan xalqimizga manzur bo'laver!

SUMALAK TARQATAMIZ

Men bahor faslini juda ham yaxshi ko'raman. Chunki bu faslda bayramlar juda ko'p. Yana bahor oylarida sumalagu halimlarga to'yamiz.

Mening Ixtibor buvijonimni mahalladagi bolalar «sumalakchi buvi» deb atashadi. Chunki buvijonim har yili biz — 17 nevara, 13 evaralari qatori mahallamizdagi barcha bolalarni sumalak bilan siylaydilar-da. Kattakon doshqozonda sumalak qilib, kosa-kosalarga solib beradilar. Biz esa bir-birimizga gal bermay, qo'ni-qo'shnilariga tarqatamiz. Eng birinchi kekxa onaxonlarimizdan Hamida ayaga, Gulchehra ayalarga olib chiqamiz. Keyin esa barchamiz o'tirib, sumalak yalaymiz, buvijonimizga rahmatlar aytib, raqsga tushib, qo'shiq kuylaymiz. Kichkintoy uka va singillarimiz bahor va Navro'z haqida she'rlar o'qib berishadi.

Bu gal ham buvijonim undirayotgan bug'doy Navro'z bayramida unib chiqar ekan. Biz esa kun sanab, she'r va qo'shiqlar hozirlayapmiz.

Feruzabonu ZOIROVA,

Toshkent shahridagi 1-maktabning 7-„V“ sinf o'quvchisi.

Авваллари қизлар билим олиш бора-расида ўғил болалардан зеҳнлироқ бўлишди, деган фикрда юрардим. Ҳатто боғча кичкинтойлари орасида ҳам бирор тadbир ўтказилган бўлса, қизлар фаолроқ қатнашадиларда. Мактабларда ҳам худди шундай. Ўлочилар ҳам, жамоатчилар ҳам кўпинча қизлар бўлишади.

9-сinfда бошқа лицейга ўтдим фикримни ўзгартирдим. Синфимизда Даврон исмли бир бола бор. Ўзи жуда хушчақчақ, самимий бола. Дарсларни яхши ўзлаштириши, ўзининг мустақил фикрига эгаллиги билан барчамизнинг хурматимизни қозонган. Ал-ла рид а билан баҳслиришиб кетиши дарсларикизиқарли ўтишини таъминлайди.

Яқинда психология ўқитувчимиз синфда кимнинг мавқеи қандай эканлигини аниқлаш мақсадида ёзма тарзда саволлар тарқатдилар. Улар орасида: “Сиз маълум сабабларга кўра дарс тайёрламадингиз ёки уни тушунмадингиз. Бундай пайтларда кимдан ёрдам сўраган бўлардингиз? Кимга суянасиз?” деган савол ҳам бор эди. Жавоблардан маълум бўлишича, мен ўлочи деб билган айрим синфдошларим ҳам, аниқроғи 80 фоиз ўқувчиларимиз Даврон Зиямуҳамедовга суянишларини ёзишибди. Менга 22 фоиз, бошқаларга ҳам шу атрофда ёзишибди.

— Давроннинг ўзи нима деб жавоб берибди? — сўрадик устоздан кизиқиб.

— Ўзимга, деб қисқагина жавоб ёзибди, — деди муаллим.

Бу воқеадан кейин Давронга бўлган ҳавасимиз янада ортди.

Нигора МАМАДАМИНОВА,

Интернейшнал хауз-Тошкент лицейи
9-“С” синф ўқувчиси.

ТИЛЛ ОЙЛЕНШПИЛЕН

Бундан бир неча юз йиллар аввал Олмонияда туғилган Тилл Ойленшпилен жуда ақлли ва ҳийлакор бўлган экан. Содда халқ уни жуда севаркан. Кунлардан бир кун отини қамчилаганча от-аравада кетаётган бир киши хуноб бўлиб, Ойленшпиленга қараб:

— Кеч тушгунга қадар шаҳарга етиб бораманми? — деб сўрабди.

— Агар сиз аста юрсангиз, — дебди Тилл. У киши ҳазилкашга ҳайрон бўлиб қарабди. “Унинг ақли камроқми?” деб хаёлидан ўтказибди. Отини қамчилашда давом эттирибди. Шаҳарга кетаётган Ойленшпилен йўлида давом этаркан, кеч тушганда яна ўша кишини учратибди. Нотаниш киши от-араваси билан ерга ағдарилиб ётар эди. Унга қараб:

— Мен сизга айтувдим-ку, аста юрсангиз, шаҳарга тез етиб борасиз, — дебди зукко Ойленшпилен.

Немис тилидан
Ойниса ЭШМУРОВА
таржимаси,
Самарқанд вилояти,
Оқтош шаҳри,
59-мактабнинг
8-сinf ўқувчиси.

ОМАД ТИЛАЙМИЗ

Туманда ўтказилган “Сиз тарихни биласизми?” танловида лицейимиз ўқувчилари қатнашиб, фахрли 1-ўринни эгалладилар. Вилоят миқёсида бўлажак танловда иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритган иштирокчилар бугунги кунда астойдил тайёргарлик кўраптилар. Лицейимиз фахрини янада юксакка кўтармоқчи бўлган гуруҳга омад тилаймиз.

Соҳиба ПУЛАТОВА,

Фарғона вилояти,

Олтиариқ туманидаги

2-лицейнинг 8-сinf ўқувчиси.

Маълумингизким, Зулфия номидаги Давлат мукофоти билан тақдирланган қизлар орасида Жиззах давлат педагогика институти қошидаги иқтидорли ўқувчилар лицейининг 11-синф ўқувчиси Дилфузахоним Ражабова ҳам бор.

Камтарингина қизалоқ билан ўтган йили танишгандим. Ўшанда у эндигина Зоминдаги таълов асосида қабул қилинган иқтидорли болалар оромгоҳидан қайтган эди. Бу оромгоҳда дам олиш учун 400 нафар ўқувчи ўз билимини синовдан ўтказганди. Улардан фақатгина билимдон 160 нафари саралаб олинди.

Дилфуза ўзининг аъло ҳулиқи, ўткир зеҳни, ноёб истеъдоди билан тенгдошлари ўртасида ажралиб турди. У ўзининг ҳаракатчанлиги, изланувчанлиги билан кўп ютуқларга эришди. Гарчи мактабда немис тили ўргатилса-да, инглиз тилини мустақил, қизиқиб ўрганди. Вилоятдаги “Хорижий тилларни ўрганиш маркази”нинг инглиз тили бўлимини аъло даражада тамомлади.

АКСЕЛС жамғармаси танловларида уч бор қатнашиб, яхши натижаларга эришди.

Унинг Жиззахдаги “Сангзор” нашриёти томонидан “Шарқнинг сўнмас юлдузлари” деб номланган таржима мажмуаси чоп этилди. Унда буюк сиймолар, алломалар — Мотуридий, Нақшбандий, Яссавий, Навоий, Улуғбек, Бобур ҳамда шоира Увайсий, Нодираларнинг ҳаёти, ижоди, ёзган асарлари ҳақидаги муҳим маълумотларни инглиз тилига ўтирди.

Бундан ташқари, севимли шоиримиз Абдулла Орипов ҳақидаги таржима битиклари ҳам мажмуадан жой олган.

— Дилфузанинг бўш вақти сира бўлмайди. У китоб ўқишни жуда яхши кўради. Кўп нарсаларни билгиси, тушунгиси келади, дейди

унинг устози Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси аъзоси Гулчеҳра Шаҳобиддин қизи. — Унинг “Шарқнинг сўнмас юлдузлари” деб номланган кичик мажмуасини мукаммал асар, деб бўлмас-да, эзгулик йўлида қилинган уринишлардан, деб биламиз. Буюк алломаларимиз ҳақидаги ушбу таржима қилинган мажмуани ҳаттоки етук ёшдаги талабаларимиз ҳам уддалай олмаганлар. Дилфуза каби иқтидорли, изланувчан ўқувчимиз борлигидан фахрланамиз. Ва албатта, унинг келгуси ишларига ривож тилаймиз.

Биз ҳам устознинг фикрларига буткул қўшиламиз ва Дилфузага ярашган муносиб рағбат муборак бўлсин, деймиз.

Феруза ОДИЛОВА.

Мустақил юрт болалари иқтидорлидир

ШАРҚНИНГ СЎНМАС ЮЛДУЗЛАРИ

ABU MANSUR AL-MOTURIDIY.

ABU MANSUR AL-MOTURIDIY was the Moturidiy's torrent. There were 2 large persians. He was the founder of Moturiay.

There is few information about him. His full name is ABU MANSUR MUHAMMAD IBN MUHAMMAD IBN MAHMUD AL-HANAFIY AL-MOTURIDIY AS-SAMARQANDIY. Our great hero was born in Samarkand, the district of Jomboy, in a village of Moturidiy. It was his pen-name. He took an elementary knowledge from his village, then he continued it in Samarkand. At that time Samarkand was the religious center. Abu Mansur's been determined yet. There is no exact information when he was born. But he died in 944-945 in Samarkand, he was buried in Chokardiza graveyard.

But some information says, he studied at AL-AYOZIY which is located in Samarkand. His teachers were ABU BAKR AHMAD AL JUZJONIY, ABU NASR AHMAD AL IYODIY, IMOM AZAM NASR BALHIY AND e. t. c.

He wrote many books, but didn't get them, some of them are kept in foreign countries' libraries.

We only got his book “KITAB TAHVID”. It was published in 1970, in Bayrut, by Hatfulloh Hulif.

Дилфуза РАЖАБОВА таржимаси.

Пойтахтимизнинг Хадра майдонида XIX аср тарихий меъморчилик ёдгорлиги саналмиш кўҳна бир бино бор. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган бир гуруҳ санъат арбоблари, рассомлар, маданият ходимларининг савий-ҳаракатлари билан болаларнинг ижод қилишлари учун таъмирланган бу бинода 1990 йилдан буён Болалар бадий ижодиёти Республика маркази фаолият кўрсатиб келади. Марказнинг иш бошлашида Ўзбекистон Халқ рассомлари — академиклар Рўзи Чориев, Ортиқ Файзуллаев ҳамда Ўзбекистон Халқ рассоми, профессор Абдумўмин Бойматов ва Ваҳоб Зияевлар, маданият ходимларидан Санобар Шодиеваларнинг хизматлари беқиёс бўлган. Марказда ижод қилиш учун асосан болалар уйларида, махсус мактаб-интернатларда, узлуксиз даволаниш масканларида даволанаётган ҳамда кам таъминланган оилалардаги иқтидорли болалар танлаб олинган. Шунингдек, Қашқадарё, Сурхондарё, Фарғона, Андижон, Наманган, Самарқанд вилоятларидан 25 нафар ижодкор болалар марказга жалб этилиб, 6 йўналиш бўйича ижод қилишлари.

Марказимиз жамоаси ёш авлодни маънавий жиҳатдан соғлом

KAMOLIDDIN BEHZOD AVLODLARI

муродов ўзининг “Она Ҳиндистон” деб аталган туркум асарлари учун Ҳиндистон ҳукуматининг энг олий мукофоти — Жаваҳарлал Неру стипендиясини олишга муяссар бўлди. Ҳозирда у Камолиддин Беҳзод номли Тошкент Давлат миллий рассомчилик ва дизайн институтини тугаллаш арафасида.

Иқтидорли болалар қобилиятини аниқлаш, уларни авайлаб, тарбиялаш, ижодларини кенг тарғиб қилиш мақсадида энг сара асарлардан ташкил топган шахсий кўргазмалар ўтказиб келинмоқда. 1997 йилдан буён Марказнинг Ҳикмат Жалилов, Ортиқ Файзуллаев, Зокирхон Боситхоновлар раҳбарлигидаги тас-

сий кўргазмаларини санъат шайдолари зўр қизиқиш билан томоша қилдилар.

Марказимиз хорижий мамлакатлар билан, шунингдек, республикаимизда фаолият кўрсатаётган турли ижодий уюшмалар ва ташкилотлар билан мустаҳкам ҳамкорлик ўрнатган. Шу ҳамкорлик доирасида мунтазам равишда Ўзбекистон Республикаси бадий академияси, “Мусаввир” ижодий ишлаб чиқариш Республика маркази, Республика болалар жамғармаси, Халқаро “Соғлом авлод учун”, “Наврўз” хайрия жамғармалари, Тошкент шаҳри ҳамда Миробод тумани ҳокимиятлари билан ҳамкорликда турли кўргазма-танловлар ўтказилиб, тадбирларимизга улар бевосита ҳомийлик қилиб келмоқдалар. Ижодий студияларда таҳсил олаётган болалар таниқли Халқ рассомлари ижодхоналарига бориб, уларнинг ижодий иш жараёнлари билан бевосита танишмоқдалар.

Ўзбекистонлик ижодкор болаларнинг 29 та тасвирий санъат асарлари ҳозирда Лозанадаги Халқаро Олимпия музейида, 11 таси эса Лондондаги музейда сақланмоқда. Тарбияланувчиларимиздан 9 ёшли Наталья Анисимова ва 13 ёшли Даврон Бегимкуловлар биринчилардан бўлиб, Япониянинг Канагава префектураси томонидан ўтказилган Халқаро кўзгасма-танловда “Кумуш медал”ни қўлга киритдилар. Эҳ-ҳе, санайверсак, турли танловларда голиб чиққан ижодкор болаларимиз рўйхати жуда узун. Ўн йил мобайнида Марказимизнинг барча ижодий студияларида уч мингга яқин болалар тасвирий ва халқ амалий санъати сирларини ўрганидилар. Шулардан 30 дан ортиғи ўз мутахассислиги бўйича республика-мизнинг олий ва ўрта махсус ўқув юртларида таҳсил олмақдалар.

Камолиддин Беҳзод набиралари бўлмиш ёш истеъдод эгаларини тарбиялашда ижодий студияларга раҳбарлик қилиб келаётган Ўзбекистон Халқ рассомларидан Рўзи Чориев, Ортиқ Файзуллаев, Алишер Мирзаев, Шаҳноза Мўминова, профессор Абдумўмин Бойматов ва бошқаларнинг хизматлари юксакдир.

Санобар ШОДИЕВА,
Болалар бадий ижодиёти
Республика Маркази раҳбари.

қилиб камол топтириш, Ватанга муҳаббат, истиқлолга садоқат ғоялари руҳида тарбиялашни ўз олдига мақсад қилиб қўйган.

Ҳозирги кунда ижодий студиялар йўналиши ривожлана бориб, 30 тага етди. 1994 йилдан буён Бухоро, Сурхондарё, Самарқанд вилоятларида Марказимизнинг шаҳобчалари фаолият кўрсатиб келмоқда.

Ногирон болалар билан ишлаш ҳар бир мураббийдан сабр-тоқатни, машаққатли меҳнатни талаб этади. Болалар томонидан яратилган асарлар уларнинг ҳар бири катта истеъдод эгаси эканлигидан далolat беради. Уларнинг асарлари шаҳар, республика ҳамда Халқаро миқёсдаги фестивалларда намоиш этилиб, Япония, Швецария, Америка Қўшма Штатлари, Янги Зеландия, Миср Араб Республикаси, Эквадор ва Ҳиндистонда ўтказилган Халқаро кўргазма-танловларда “Олтин”, “Кумуш”, “Бронза” медаллар ҳамда сертификатлар билан тақдирланган.

1992 йили Марказда ўтказилган “Ўзбекистон-Ҳиндистон-Эквадор” номли Халқаро кўргазма-танловда сурхондарёлик 11 ёшли Нурали Бобо-

вирий ва халқ амалий санъати студияларининг тарбияланувчиларидан 12 ёшли Ойбек Исломов, 13 ёшли Феруза Эркабоева, Нигора Мирсолиҳова, 9 ёшли Даша Черепанова каби кўплаб ижодкор ўғил-қизларнинг шахсий кўргазмалари ўтказиб келиняпти.

Болаликдан ногирон Павел Лопатко ва Темур Ашуровларнинг “Ҳаёт қувончлари” номли шах-

Сувратларда:

1. Кўплаб Халқаро болалар фестиваллари, кўриктанловлар голиб ва совриндорлари — Болалар Бадий ижодиёти Республика Маркази тасвирий санъат студияси қатнашчилари.

2. Тасвирий ва халқ амалий санъати студияси раҳбари, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси Ҳикмат Жалилов машғулот пайтида.

4-дарс

Мувозанат нарх

Хеч бозорда сотувчи ва харидор орасидаги савдолашиш жараёнини кўрган-мисиз? Бозорда сотувчи ўзининг товарини кимматроқ сотгиси келади. Харидор эса бу товарни арзонроқ сотиб олгиси келади. Агар эътибор берган бўлсангиз, харидор келиб, сотувчидан маҳсулотнинг нархини сўрайди. Сотувчи унга маҳсулот нархи фалон сўмдан эканлигини айтади. Шунда харидор бу маҳсулотни арзонроқ фалон сўмдан сотиб олиши, мумкинлигини билдиради. Сотувчи ва харидор тортишиб, савдолашиб, охири ҳар иккала томонни ҳам қаноатлантирувчи нарх устида бир тўхтама келинади. Нарх аниқланади, олди-сотди жараёни амалга ошади.

Хўш, бутун бозор миқёсида бу жараён қандай кечади? Товарнинг бозор бўйича нархи қандай аниқланади? Ахир, айнан битта товарнинг сотувчилари ҳам харидорлари ҳам кўп. Бу ҳолатда товарнинг нархи унга бўлган талаб ва таклифга қараб аниқланади.

Келинг, олдинги қаторда кўрилган бозор мисолида бодрингга бўлган талаб ва таклиф ҳақидаги фикрларимизни давом эттирайлик. Олдинги қаторда аниқлаганимизга кўра, мазкур бозорда бодрингга бўлган талаб

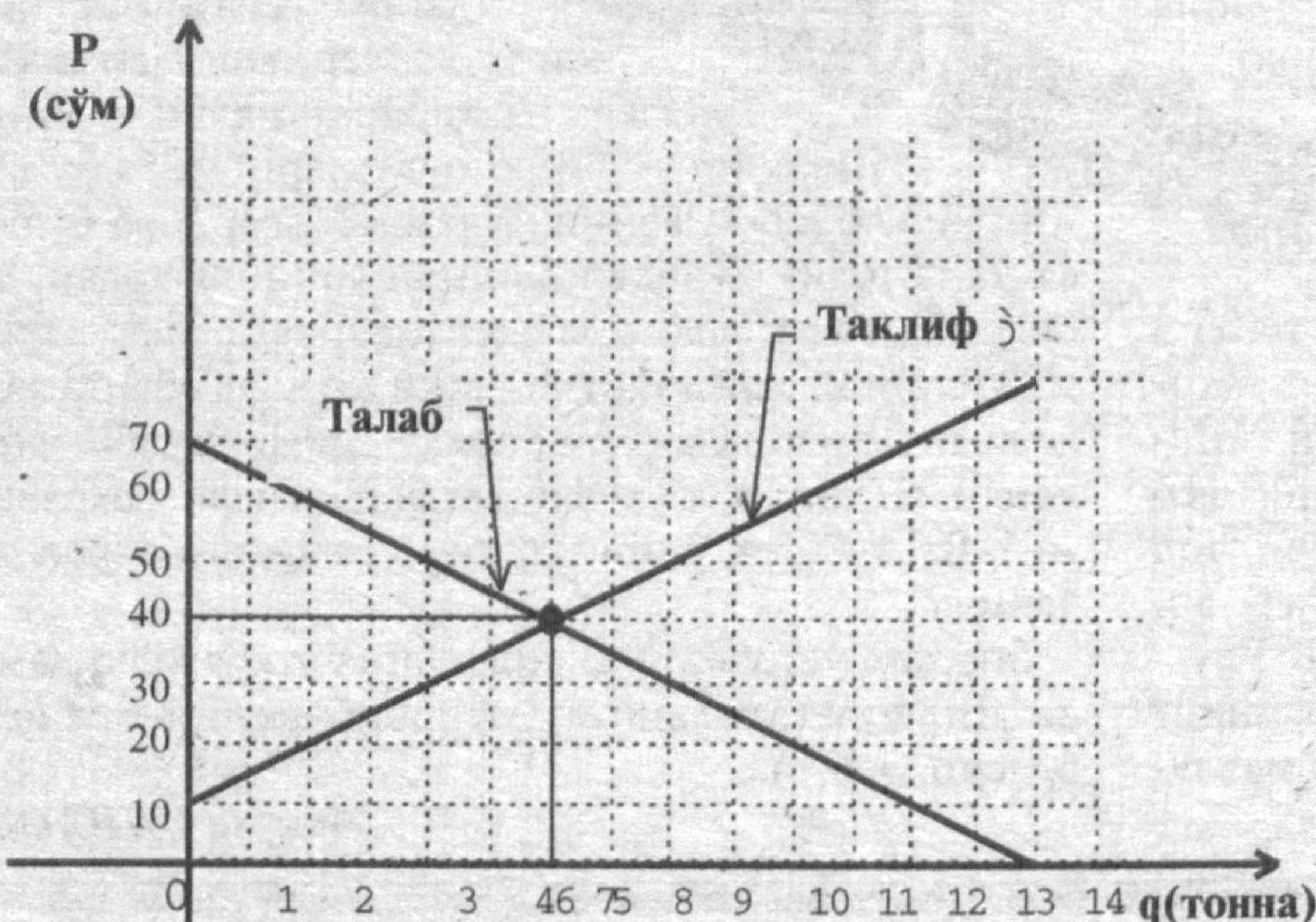
$$p = -5q + 70$$

кўринишдаги функция билан, таклиф эса

$$p = 5q + 10$$

кўринишдаги функция билан ифодаланар эди.

Талаб функцияси жами харидорларнинг нархга боғлиқ равишда, товарни харид қилиш имкониятларини ифодалайди. Таклиф функцияси эса жами сотувчиларнинг нархга боғлиқ равишда товарни бозорда сотиш имкониятларини, хоҳишларини ифодалайди. Демак, талаб ва таклиф функциялари ҳар икки томоннинг хоҳишларини умумлаштириб ифодалар экан. Нарх қандай бўлганда ҳар икки томоннинг фикри, хоҳиши бир жойдан чиқади? Келинг, бу функцияларнинг графикларини битта координаталар текислигида чизайлик.

Энди қуйидаги саволларга жавоб топайлик:

Айтингчи, агар бу бозорда бодринг 20 сўмдан сотилса, нима бўлади? Нарх 20 сўмдан бўлганда, бундай бодрингга бўлган талаб миқдори 10 тонна, таклиф эса 2 тоннани ташкил қилади.

Демак, таклиф қилинган 2 тонна бодринг тезда сотилиб, харидорларнинг яна 8 тонналик талаби қондирилмай қолади, яъни маҳсулот тақчиллиги юзага келади. Бозордаги бундай ҳолатга **тақчил бозор** ҳолати, деб аталади.

Агарда бодринг 60 сўмдан сотилса, нима бўлади? Бу ҳолда бундай нархдаги бодрингга бўлган талаб миқдори 2 тонна, таклиф эса 10 тоннани ташкил қилади. Натижада таклиф қилинган бодринг фақат 2 тоннаси сотиб олинади, 8 тоннаси ортиб қолади. Бозордаги бундай ҳолатга **тўйинган бозор**, деб аталади.

Энди бодринг нархи 40 сўм бўлган ҳолатни кузатайлик. Бу ҳолатда бодрингга бўлган талаб ва таклиф миқдорлари ўзаро тенг 6 тоннани ташкил қилади.

Бу ҳолатда сотувчилар томонидан таклиф қилинган 6 тонна бодрингнинг ҳаммаси 40 сўм нархда харидорлар томонидан сотиб олинади ва ҳам харидорлар учун, ҳам сотувчилар учун маъқул тушади.

Товарга бўлган талаб ва таклиф миқдори тенг бўлган ҳолатдаги товар нархига **мувозанат нарх** ёки **бозор нархи** деб аталади.

Одатда, товарнинг нархи бошқа бир омиллар таъсирида бозор нархи атрофида тебраниб, гоҳ тушиб, гоҳ кўтарилиб туради. Агар нарх кўтарилиб кетса ёки тушиб кетса, бозор механизми ишга тушиб, уни яна мувозанат нархга қайтаради.

5-дарс

Тадбиркорлик нима?

Агар эътибор берган бўлсангиз, кейинги пайтларда тадбиркор, тадбиркорлик, деган сўзлар тез-тез кулоққа чалинадиган ва ҳар икки кишининг бири тадбиркорлик билан шуғулланидиган ёки ҳеч бўлмаганда у ҳақда ўйлайдиган бўлиб қолди.

Хўш, тадбиркорликнинг ўзи нима? Нима сабабдан одамлар унга жуда кизиқиб қолдилар? Қуйида шулар ҳақида фикр юритамиз.

Тадбиркорлик деганда, кишиларнинг фойда олиш мақсадида, ўз маблағлари, мулки, билими ва имкониятларини ишга солиб, товар ва хизматлар ишлаб чиқариш фаолияти тушунилади.

Тадбиркорликни бошқача ишбилармонлик ёки бизнес деб ҳам аташади.

Бундай фаолият билан шуғулланувчиларни тадбиркор, ишбилармон ёки бизнесменлар, деб аташади.

Тадбиркорликнинг оддий меҳнат фаолиятидан қандай фарқи бор? Бу саволга қуйидаги мисол ёрдамида жавоб беришга ҳаракат қиламиз.

Фукаро Алиев хусусий корхонада ишлайди, маълум бир вазифани бажаради ва шунга яраша бир маромда маош олади. Фукаро Валиев эса, бошқа корхонада ишлайди. У ҳам бу корхонада маълум ишни бажаради ва шунга яраша бир маромдаги маош олади. Шу билан бирга Валиев корхонанинг маълум миқдордаги акциясининг эгаси ҳам ҳисобланади.

Бу фукаролардан қайси бирини тадбиркор деб аташ мумкин?

Алиевни тадбиркор, деб бўлмайди. Чунки Алиев корхона иши учун ҳеч қанча маблағ ёки мулкни ишга солгани йўқ. Қолаверса, Алиевнинг меҳнат фаолияти фойда олиш учун эмас, балки фақат маош олишга қаратилган.

Фукаро Валиевни эса тадбиркорлик билан шуғулланаяпти, деб айтишимиз мумкин. Шунда ҳам, унинг фақат корхона акциясини сотиб олиш билан боғлиқ фаолиятининггина - тадбиркорлик деб айтиш мумкин.

Маълумки, тадбиркорлик бозор иқтисодиётига хос бўлган фаолиятдир. Бозор иқтисодиёти шароитида тадбиркорлик - табиий, капитал ва меҳнат омиллари билан бир қаторда ишлаб чиқаришнинг асосий омилига айланади.

Шу боис, бозор иқтисодиётига ўтиш даврида, биз у ҳақда кўп гапирадиган ва у билан шуғулланидиган бўлиб қолдик. Кишилардаги фойда олишга бўлган қизиқиш, бир пастда бойиб кетишга бўлган интилиши, тадбиркорликни ўта жозибдор қилиб қўяди. Кўпчилик тадбиркорлик билан шуғулланишни хоҳлайди. Лекин шунинг ҳам унутмаслик керакки, тадбиркорликдан ҳамма вақт ҳам фойда олинавермайди. Баъзида катта миқдорда зарар кўриб, касодга учраш, синиш ҳолатлари ҳам тез-тез бўлиб туради.

Шу сабабдан, одатда тадбиркорликда мингтадан бир кишига омад кулиб боқиши мумкин.

1-sinov

1. О'тин arralash.

Uzunligi 3 m va 4 m bo'lgan bir xil qalinlikdagi ikki xil yog'ochlardan 1 m va 12 ta g'o'la arralash kerak. Aytingchi, g'o'lalar qaysi bir yog'ochdan tayyorlanganda kam mehnat sarflanadi?

2. Zinapoya.

Uyning zinapoya bo'ylab 16-qavatigacha bo'lgan yo'l 4-qavatigacha bo'lgan yo'ldan necha marta uzun?

QADIRLI BOLALAR!

E'tiboringizga "O'zingizni sinab ko'ring!" deb nomlangan yangi sahifani havola qilayapmiz. Unda berib boriladigan jumboqlar, turli sohaga tegishli har xil qiziqarli savol va masalalar, maktabda olgan bilimlaringizni sinaydi, chuqurlashtiradi, dunyoqarashingizni boyitadi, xotirangizni chiniqtiradi. Juda bo'lmaganda kundalik faoliyatingizda uchraydigan ba'zi bir hayotiy muammolarni hal qilishingizda asqotadi va bo'sh vaqtlaringizni mazmunli o'tkazishingizda ko'maklashadi, degan umiddamiz.

Gazetamizning har bir sonida sahifaga oid xazil savol va jumboqlardan tortib chuqur bilim, fikrlash, mulohaza yuritish, kuzatuvchanlik, topqirlik va zukkolikni talab qiladigan masalalargacha berib boriladi.

Mustaqil, antiqa echimlarni topishga urinib ko'ring. Sizga bu masalalarni echib, javoblarni bizga yo'llashingiz uchun, masalalar e'lon qilingan kundan boshlab 15 kun muddat beriladi. Masalalarning javobi gazetamizning keyingi sonlarida berib boriladi. Eng ko'p jumboqlarni to'g'ri hal qilgan o'quvchilarga tahririyatning maxsus sovg'alari bor.

Manzilimiz: 700011, Toshkent 30, "Tong yulduzi" gazitasi, "O'zingizni sinab ko'ring!" sahifasiga. Marhamat, O'zingizni sinab ko'ring!

*Respublika Ta'lim vazirlikining
tabiiy va aniq fanlar
instituti bo'limi to'g'ri atadi*

3. Tortni taqsimlash.

Qanday qilib tortni pichoq bilan 3 marta kesib, 8 kishiga taqsimlash mumkin?

4. Bog'dagi uchrashuv.

Bog'da buvi, uch ona, ikki xola, ikki o'g'il, besh qiz, ikki aka-uka, besh opa-singil, uchtasi qiz, ikkitasi o'g'il bo'gan jiyanlar yig'ilishib dam olishmoqda. Bog'da hammasi bo'lib necha kishi yig'ilishgan?

5. Avtobus va engil mashina.

Ertalab soat 10 da Toshkentdan Samarqandga qarab avtobus yo'lga chiqdi. Soat 11 da esa Samarqanddan Toshkentga qarab tezligi avtobusnikidan kattaroq bo'lgan engil mashina yo'lga chiqdi. Avtobus va engil mashina uchrashgan paytda ularning qaysi biri Toshkentga yaqinroq masofada bo'ladi?

4-топширик

Мувозанат нарх

1. Товар тақчил бўлган бозор қачон вужудга келади?
Жавоб:

2. Қуйидагиларга ўз муносабатингизни билдириңг.
Тўғри бўлса, “Т”, акс ҳолда “Ё” ҳарфини мос катакчага ёзинг.

1. Товарнинг таклиф миқдори унинг талаб миқдоридан ҳар доим ортиқ бўлади.

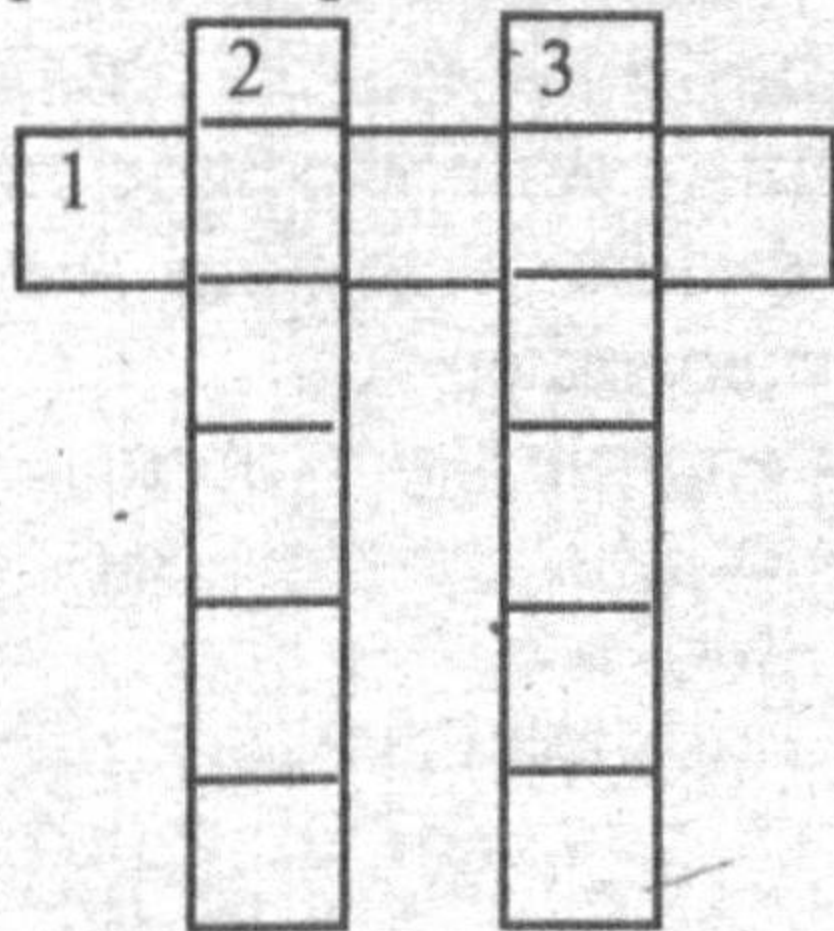
2. Товарнинг талаб миқдори унинг таклиф миқдорига ҳар доим тенг бўлади.

3. Товар мувозанат нархда сотилиши мумкин.

4. Товарнинг тўйинган бозордаги нархи мувозанат нархдан юқори бўлади.
-

3.Кроссвордни ечинг.

Энига: 1) харидорларнинг тўловга қодир эҳтиёжи.
Бўйига: 2) товарнинг сотувчилар бозорга чиқарган миқдори; 3) ўлчов асбоби.

4. Помидорнинг талаб функцияси $p = -4q + 50$, таклиф функцияси эса $p = 4q + 10$ бўлсин, бу ерда талаб ва таклиф миқдорлари тонналарда, нарх эса сўмларда берилган. Помидорнинг мувозанат нархи топилсин ва графиклар чизилсин.

Жавоб:

5. Шу бобда танишган ва сизга таниш иқтисодий тушунчалар (талаб, таклиф, мувозанат, нарх, бозор ва бошқа тушунчалар) қатнашган кроссворд тузинг.

6. Товарнинг тўйинган бозори қачон вужудга келади?
Жавоб:

7. Қуйидагиларга ўз муносабатингизни билдириңг.
Тўғри бўлса, “Т”, акс ҳолда “Ё” ҳарфини мос катакчага ёзинг.

1. Тўйинган бозорда товарнинг талаб миқдори, унинг таклиф миқдоридан кўп бўлади.

2. Тақчил бозорда товарнинг нархи унинг мувозанат нархидан кичик бўлади.

3. Товар нархи ортганда унинг таклиф миқдори ҳам ортади, талаб миқдори эса камаяди.
-

8. Бозорда товарнинг ҳаммаси сотиб олинган бўлсин. Бунда қандай ҳоллар рўй берган бўлиши мумкин?

5-топширик

Тадбиркорлик нима?

1. Тадбиркорликнинг оддий меҳнат фаолиятидан қандай фарқи бор?
Жавоб:

2. Жумланинг маъносини сақлаб тўлдириңг.
Тадбиркорлик деганда кишиларнинг _____ фаолияти тушунилади.

3. Қуйидагиларга ўз муносабатингизни билдириңг.
Тўғрилари “Т”, нотўғрилари эса “Ё” ҳарфлари билан белгилансин.

1. Фермер тадбиркор ҳисобланади.

2. Давлат корхонасида ишловчи ходим тадбиркор эмас.

3. Лоторея сотиб олиш тадбиркорликка кирмайди.

4. Жамғармани тижорат банкка омонат сифатида топшириш табиркорликка киради.
-

4. Тижорат билан шуғулланувчи шахснинг фаолияти тадбиркорлик бўлишини асосланг.

Жавоб:

5. Кимлар ишбилармон ҳисобланади?
Жавоб:

6. Ишбилармон зарар кўрган ҳолга мисол келтириңг.
Мисол:

7. Ишбилармонлар фаолият кўрсатаётган соҳаларни санаиңг ва жадвални тўлдириңг.

Тадбиркорлик фаолияти	
Хизмат кўрсатиш соҳалари	Ишлаб чиқариш соҳалари

8. Қуйидагиларга ўз муносабатингизни билдириңг.
Нотўғри жавобни ўчиринг.

Саволлар	Жавоблар	
Ховлингизга меваги дарахт кўчатини ўтказиб, парвариш қилишингиз тадбиркорликка кирадими?	Ҳа	Йўқ
Ота-онанингизнинг пул тўлаб, сизни қўшимча ўқитиши тадбиркорликка кирадими?	Ҳа	Йўқ
Уйни ижарага бериш тадбиркорликка кирадими?	Ҳа	Йўқ

Ўлкамизга фасллар келинчаги — баҳор кириб келди. Унинг илк кунлариданоқ табиатда жонланиш, ёшаришни кузатамиз. Ўт-ўланлар ниш уриб, дарахтлар куртак ёза бошлайди. Иссиқ ўлкаларга учиб кетган қушлар яна ўлкамизга қайтишади. Қушларсиз табиат гўзаллигини таъаввур қилиш қийин. Шундай экан, дарахтларга уялар қуриб, уларни илиқ қарши олайлик.

Орангизда қушларни севмайдиган, уларнинг турлари, парвариш усуллари билан қизиқмайдиган болалар кам учраса керак.

Орнетолог олимларнинг ҳисобларига кўра, ҳозирги кунда ер юзида 8,5-9 мингта яқин қуш турлари бор экан. Республикамизда эса уларнинг 400 хилдан зиёдроқ турлари мавжуд. Аммо, ҳозирги кунда экология-

донхўр сичқонлар, гумай, курмак сингари ёввойи ўтлар кўпайиб кетди. Халқ орасида юқумли касалликлар кўпайди. Шундагина олимлар кечирилмас хатога йўл қўйганликларини англаб етдилар ва қўшни давлатлардан чумчуқларни олтин ҳисобига сотиб олиб, яна қайта кўпайтирган эканлар.

QUSHLAR BIZNING DO'STIMIZ

нинг яхши эмаслиги боис, айрим турларнинг қирилиб кетиш хавфи бор. Бу эса ўз навбатида ўсимликларга зиён келтирувчи ҳашаротларнинг кўпайишига, табиат мувозанатининг бузилишига олиб келади. Мен бир нарсадан қаттиқ ташвишдаман: биз ҳозир кўриб, кўзимиз қувнаётган қушларни кўриш биздан кейинги авлодларга ҳам насиб қилармикин? Ахир бизлар ҳам ота-боболаримиз даврида бўлган айрим қушлар номларини “Қизил китоб”дан ўқиб билишимиз-ку.

Қушларнинг экология таъсирида қирилиб кетаётгани камлик қилгандек, инсонлар томонидан ҳам уларни зараркуналлар сифатида ёппасига қириш ҳоллари бўлган экан. Масалан, Хитой орнетолог олимлари чумчуқлар ўсимлик дони ва меваси билан озиқлангани учун зарарли деб билиб, уларни ёппасига қириб юборишга халқни даъват этганлар. Ҳар ўнта ўлдирилган чумчуқ учун мукофот ҳам таъсис этганлар. Оқибатда мамлакатда зараркуналлар ҳашаротлар,

рини англаб етдилар ва қўшни давлатлардан чумчуқларни олтин ҳисобига сотиб олиб, яна қайта кўпайтирган эканлар. Кўрдингизми, болалар, табиатда ҳар бир қушнинг ўз ўрни бор. Шундай экан, уларни авайлаб-асрашингиз, тош отиб нобуд қилаётган укаларингизга ҳам тушунтириб, улар билан биргаликда дарахтларга уялар ясашингиз лозим.

Март ойининг охирида республикамиздаги барча мактабларда “Қушлар байрами” ўтказиш яхши бир анъанага айланган. Қуйида ана шу байрамни ўтказиш тахминий режасини эътиборингизга ҳавола қилаймиз:

1. Қушларнинг турлари, яшаш шароити, фойдаси ҳақида маърузалар, рефератлар тайёрлаш.
2. Викторина уюштириш.
3. Тирик қушлар кўргазмасини ташкил қилиш.
4. Ҳар хил қушларнинг расмларини чизиш ва улардан стендлар тайёрлаш.
5. Қушларга атаб расмий деворий галереялар чиқариш.

Онажоним табиат

6. Қушларга аталган шиорлар ёзиш.
7. Қушлар овози ёзилган пластинкаларни эшиттириш.
8. Сунъий уялар ясаш ва дарахтларга ўрнатиш.
9. Бадиий қисм ташкил этиш.

А.КҶЧИЕВ,
Сирдарё вилояти,
Сирдарё тумани.

HUMCHUQCHA

Chirqilladi chumchuqcha,
Ola tirnoq tumshuqcha,—
Tezroq bahor kelar,— deb,
Buni qushlar bilar,— deb,
Keyin yoz bo'lar!

— Ўзда yozilamiz biz,
Boqqa tizilamiz biz.
Halol rizqimiz terib,
Yashaymiz qanot kerib,
Keyin kuz bo'lar!

O'zimizning chumchuqcha,
Bizga qadrdon juda.
Don sochamiz ularga,
Keng ochamiz ularga,
Quchog'imizni!

Bizlar bilan qishlagan,
O'z g'amida ishlagan.
Jonzotga do'stmiz, hatto
Ranjitmaymiz shu mitti
O'rtog'imizni!

QUSHLARGA OZODLIK

Hey, do'stim Aziz,
Tezroq pastga tush.
Tutib oldim men,
Bir chiroyli qush.

-Tuzoqqa tushgan
Qush sayramas-ku?
Qush bo'lib bunday
Bir yayramas-ku.

Biznikiga chiq,
Shu qushing bilan.
Oynamiz ochiq,
Uyimiz baland.

Qushni uchirib,
Rahmat olamiz,
Unga ozodlik,
Tilab qolamiz.

1. Ўлкамизга биринчи бўлиб қайси қушлар учиб келди?
2. Дунёдаги энг чиройли қушларнинг номларини айтинг.
3. Қайси қуш энг кичик тухум қўяди?
4. Қайси қушлар учмайди?
5. Қайси қушлар Ўзбекистонда қишлайди?
6. Энг катта тухум туғадиган қушнинг номини айтинг.
7. Ҳўкизга ўхшаб овоз чиратган қушнинг номи нима?
8. Лайлақлар неча йил умр кўради?
9. Қайси қуш уя солмай, бошқа қушларнинг уясига тухум қўяди?
10. Қайси қушнинг танаси думидан кичик?
11. Доира чаладиган қушнинг номини биласизми?
12. Нима учун зағча билан чугурчиқ ҳайвонлар устида юради?
13. Қайси қуш битта дарахтга бир неча бор уя қўради?
14. Зағча билан кузгуннинг қай бири йирикрок?
15. Йил фасллари қараб рангини ўзгартирадиган қуш-

- нинг номини айтинг.
16. Қайси қушни муёнабат қилиш керак?
17. Келиб-ке-ёшгани

- шукка ўхшатишади?
- тувчи қушларнинг қандай аниқлаш мумкин?
18. Қафасда боқиладиган сайроқ қушларнинг номларини айтинг.
19. Ўлкамизга келиб-кетувчи қушлар номларини сананг.
20. Дунёда қалдирғочларнинг неча тури бор?
21. Яшаш жойингизда-чи?
22. Орқага ва ёнга бемалол учувчи қушнинг номини айтинг.
23. Шаҳар ва қишлоқ қалдирғочининг фарқи нимада?
24. Дунёда неча хил қуш тури борлигини биласизми?
25. Кулувчи қушнинг номини айтинг.
26. Кўршапалак ҳайвонми, қушми?
27. ЖИЖ бола очувчи қушлар номини айтинг.
28. Жўжа бола очувчи қушлар номини айтинг.
29. Энг тез учадиган қушнинг номи нима?
30. Дунёдаги энг катта қушнинг номини биласизми?
31. Бахт келтирувчи қуш қандай номланади?

Биз ўта беозор, ҳимоясиз деб ҳисоблайдиган Аста-секин айланиб, пастлай бошлайди ва қушлар орасида ҳатто бўрини ҳам енгадиганлари бирдан қанотларини йиғиб, ўлжасига бўлар экан. **БО'РИНИ ЕНГАДИГАН ҚУШ** ташланади. Кучли панжалари билан бўрини маҳкам босиб олади.

п о д ш о ҳ и с а н а л м и ш
бургут жуда йирик ва йиртқич қуш бўлиб, ана шундай қушлар тоифасига киради. Бу қуш қадим замонлардан буён овчиларга ҳамроҳлик қилиб келади. Амир ва хонларнинг шикори бургут ёки қирғийларсиз ўтмаган. Ҳозирги замонда ҳам араб давлатларининг шайхлари баҳоси 80-100 минг доллар турадиган қирғийлар ҳамроҳлигида овға чиқишади.

Баҳайбат бу қуш икки метрли улкан қанотларини ёзиб, осмонда парвоз қилиб юради-да, кўзи ногоҳ бўрига тушади.

Республикамизнинг тоғ ва чўққиларида жуда кўплаб бургутлар яшайди. Совуқ тушиши билан улар жанубга учиб кетади. Бургутнинг ранги тўқ кўнғир тусда бўлиб, узокдан бир хил рангда кўринади. Ёшларининг думи икки хил рангда бўлади: асоси оқ, учи қора. Улар хонаки эчкилар, қўзичоқлар, типратикан, жайрон, тошбақа, юмронқозиқ, товушқон, кум сичқон ва тулкиларга ҳужум қилиб, биринчи навбатда касалманд ва нимжонларини тутиб ейди ва табиатни ўлаклардан тозалайди. Йиртқич бўлса-да, бу қушларнинг ҳам табиатда ўз ўрни бор.

Фофур ЖҶРАЕВ.

SOVG'A

Sohiba maktabdan juda ham xursand qaytdi.
— As-sa-lo-mu al-lay-kum! — dedi u donador qilib.
— Vaalaykum assalom... Ha, namuncha? — taajjublandi onasi.
— Vuy-y, opajon! O'g'il bolalarimiz bizlarni bayram bilan tabriklashdi! — Sohiba kursiga o'tirib, oyoq-kuyimini almashtira boshladi.
— Voy, muncha yaxshi! — dedi shu payt onasi.
Ko'rsam bo'ladimi?
— Hozir-da, opajon... — Sohiba pishillab portfelidan sovg'ani olib ko'rsatdi. — Mana, rasm daftar va qalam!
— O'h-ho! Juda chiroyli ekan. Nasib qilsin. Lekin daftarini aji-buji qilib bo'yashning chatoq-da. Bunisini ham shunaqa qilasanmi? — onasi sinovchan qaradi.
— Yo'g'-e, bo'yamayman. Axir bu sovg'a-ku — dedi Sohiba daftarini silab.

Oybek XUDOYBERGANOV.

Аввал юрагинга мўралайди у,
Сўнгга куртакларга ўргатади сўз.
Заминнинг кўзидан қочади уйку,
Демак, Баҳор келди,
Келмоқда Наврўз!

Ҳа, азиз дўстларим, адабиётимизнинг йўлчи юлдузи Абдулла Орипов айтганларидек: “Яна баҳор келди, келмоқда Наврўз!”. Янги, ёшарган кунлар бошланди. Ўғил болалар учираётган варракларга маҳлиё бўлиб қарайман. Қизларимиз эса интиқлик билан тол новдаларига термулишади — сочпопукни соғинишган-да! Баъзи хонадонларда аллақачончок сумалаклар пиширилиб, кўни-қўшниларга тарқатилди: “Бу кунларга етганлар бор, етмаганлар бор, олинг, қўшнижон!”.

Мамлакатимиз пойтахти — Тошкентнинг энг хушманзара сайлгоҳи — Алишер Навоий номли Миллий боғда эса Наврўз тантаналарига қизгин тайёргарлик кўриломоқда. Эҳ, байраммисан байрам бўлади-да, ўзиям! Телевизорда кўриб, радиода яйраб тинглаймиз. Эҳ, бунақанги шодиёна бутун Ер юзидан йўқ! Ана шундай оламшумул талбирни болалик бегуборлиги, болалик бахтиёрлиги билан, шўх-кувноқ кўшиқлари билан гуллатадиган болалар шоирларию болалар бастакорларига юз офарин, минг офарин!

БОЛАЛИККА БАХШИДА ИЖОД

Ўзбекистон Бастакорлар уюшмаси жойлашган Ғуломов номли кўча хориж мамлакатлари элчионалари билан тўла экан. Лекин шулар қаторида Бастакорлар уюшмаси ҳам Эзгулик элчиси-да! Унинг бастакорлари яратган куй ва кўшиқлар кўнглимизни маънавий гўзалликка ошуфта қилади, Гўзалликка меҳр қўйган одамдан эса ёмон одам чиқмайди.

ҚўШАЛОҚ БАЙРАМЛАР

— Ҳар бир ижодкорнинг ўз Наврўзи бўлади, — дедилар Ўзбекистон Бастакорлар уюшмасининг раиси, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган санъат арбоби Рустам ака АБДУЛЛАЕВ. — Бастакорларимизнинг ҳаммаси болажон ижодкорлар! Мустафо Бафоев, Дилором Омонуллоева, Аваз Мансуров, Нодим Норхўжаев, Шоира Шоймардонова, Қаҳрамон Комилов, Фарҳод Алимов... Сиз Мутал Бурхоновни биласиз-а?

— Бўлмасам-чи! — дедим фахр билан. — Ўзбекистон Республикаси Давлат мадҳияси матнига шу киши мусиқа яратганлар-да!

— Яхши, яхши. Мутал Бурхонов бу йил неча ёшга кирадилар, буни ҳам биларсиз?

— Йў-ўғ...

— Бу йил у киши 85 ёшга тўладилар!
— Э, қойил! Болалар учун куй яратган, шеър ёзган ижодкорларнинг умри узун бўлади-да! Лекин мен ҳам сиздан бир нарса сўрамоқчиман: Мадҳиямиз матнини ёзган устоз шоиримиз бу йил, бу ой неча ёшга тўладилар? — дедим шумлик билан.

— 60 ёшга тўладилар.

— Э, яшанг, буни ҳам биларкансиз-да! Қўшалок байрамлар кетма-кет оралиб ўтказилгани яхши-да!

— Ҳа, унақа бўлса майли. Биз ҳам 50 минглик ёш газетхонларимиз номидан севимли шоиримиз, Ўзбекистон Қаҳрамони Абдулла ОРИПОВни қутлуг ёшлари билан чин кўнгилдан таб-риклаймиз! Умрингиз шеърларингиз умридек узун бўлсин! Бутун Ўзбекистон болаларининг тилаги шу!

ТЕЛЕВИЗИОН, МУСИҚАВИЙ, МЕМОРИАЛ “СУҲБАТ”

Мен Рустам акани ҳозиржавоб, меҳроқибатли инсон сифатида танирдим. Одамшаванда ижодкор эканлар. Иккаламиз мириқиб суҳбатлашдик. Яна шундай — иши гиж-гиж бўлган одамнинг қабулида ёстиқ қўйиб, ёнбошлаб олибди, деган хаёлга борманг! Суҳбатимиз орасида Рустам ака Ўзбекистон телевидениесининг Нишон ака Ғайбуллаев бошчилигидаги ижодий гуруҳга янги — “Бастакор илҳами” деб номланган кўрсатувга интервью бердилар. Бу — бир. Кейин шоғирдлари — консерваторияга ўқишга киришга тайёргарлик кўраётган оламизга мусиқа сирларини ўргатдилар. Бу — икки! Аммо, лекин мен ҳам эшитиб роса мазза қилдим!

Янами? Ҳа! Тошкент шаҳар Ҳамза тумани бош архитектори билан севимли бастакоримиз Собир Бобоевга ёрдам бериш зарурлиги ҳақида суҳбатлашдиклар. Бу — у... Бу...

ҚАДАМИНГДА ГҒУЛАР ОЧИЛСИН, НАВРҲУЗ!

Мен орасида Ўзбекистон ёшлар уюшмасидан, Ташкилий Комитадан ва бош-бошқа жойлардан телефон қўнғироқлари бўлиб турди. Мен эса бушашиб, бўш ўтирганим йўқ! Наврўз айёми тантаналарига таллаб олинган болалар кўшиқлари ижодкорлари номларини билдирмаггина... эмас, руҳат билан кўчириб олдим. Улар кимлигини айттайми? Дарров анюна дафтарингизга ёзиб олинг. Шуларни айтиб бериб, устозингиздан “5” баҳо олишингизга қафолат бераман! Бу менинг Наврўзга сиз учун аталган совғам бўла қолсин.

ОРЗИҚИБ КУТАМАН СЕНИ, БАҲОРИМ

Ёзпасизми? Ёзинг!
“Боғ кўча”. Шоҳида Шоймардонова мусиқаси, Хуснидин Шарипов сўзи. “Камалак”. Пўлат Мўмин сўзи. “Лола”. Илёс Муслим сўзи. Ҳар иккала кўшиқ матнига ҳам Хуршида Ҳасанова куй басталаган. “Гул сайлига, қизлар, борай”, “Салламо айттай, Наврўз”. Йўлдош Оташ сўзи. Мусиқаси — Ҳабибулла Раҳимовники.

— Рустам ака, — дедим шу ерга келганда, — сиз Азизбек Турдиевнинг “Орзиқиб кутаман сени, баҳорим” шеърига куй басталаган экансиз. Мен бу шоир дўстимизни яхши биламан!

— Нахотки?

— Ҳа-да! Азизбек ўтган йили Нафис санъат лицейини тугаллаб, ҳозирги кунда Тошкент Давлат Дорилфунунининг журналистика факультети 1-курс талабаси бўлди. У ҳали лицейга кирмасдан олдинок — мактабда ўқиб юрган кезларида Мустақиллик ҳақида ажойиб шеърлар ёзиб, улуг кишиларимизнинг дуоларини олган. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасига қабул қилинган.

— Демак, бу шоир ўғлимизнинг шеърини танлаб, адашмаган эканман-да!

— Бўлмасам-чи, қойил иш бўпти! — дедим кувониб.

“ҒАРБОМУС” ВА “ҒАРИБОМУС”

Мен рўйхатда Нормурод Нарзуллаев шеърларига куй басталанган нақ 4 та кўшиқни учратдим! Қаламингизга қувват-э, Нормурод ака! Сиз кўп ва хўп ижод қилаётган акаларимиздансиз! Шунингдек, шоир Жуманиёз Жабборовнинг ҳам иккита шеърлари тантанана танлаб олинбди. Уларга бастакорлардан Гулнора Курбонова, Аваз Мансуров, Нодим Норхўжаев, Мустафо Бафоев, Фарҳод Алимовлар куй басталашибди. Лекин ҳаммасидан ҳам Дилшод Курбонов мусиқасидаги “Ёшлар кўшиғи” зўр чиқибди.

Битта гап айттайми? Э, йўқ! Яхшиси, ўзингиз ўқиб, билиб қўя қолинг.

— Рустам ака, — дедим болаларча шумлигим тутиб кетиб, — мана, миллий мусиқа деймиз. Ҳақиқатдан ҳам у — бебаҳо бойлигимиз. Лекин мусиқамизнинг баъзи бир жанрларида яратилаётган “асар”лар ҳайратомуз эмас, ғарбомус ва ғарибомус бўлиб қолмаяптими?

— Ажи-бужи савол бердингиз-ку! — Кулиб юбордилар Рустам ака. — “Ғарбомус” ва “ғарибомус” деганингиз нимаси?

— Ғарб мусиқасига эргашиш оқибатида миллийликни унутиб яратилган ғариб асарларни айтаман-да!

— Э, балли! Бормисиз? Жудаям тўғри айтдингиз... Зуваласи ниҳик бола экансиз, Сардорбек! Собик тузум давридан қолган иллатлар бу.

— Ҳозир-чи, ҳозир улар йўқми? — сўрадим қайсалик билан. — Ана, телевизорни кўйинг — ачиб ётибди!

— Тўғри, клиплар ҳаётимизга кириб келиб, эстрада бутунлай айланиб даражасига бориб қолди. Айрим “клип”ларнинг на матида маъно бор, на мусиқасида мазза-матра. Бу ёшларимизнинг маънавий ва маданий савиясини салбий таъсир қилмоқда.

— Ҳар қалай ўша даврда гўзал бўлган, тўғри-ми? Юнус Ражабий, Муҳаммаджон Мирзаев, Фанижон Тошматовларни олайлик. “Шашмақом”ни биласизми?

сир кўрсатмай қолмайди.

— Чиллаки чиллакини кўриб, чумак уради-да. Тапира-тупур, гупура-гупур... алмойи-жалмойи “кўшиқ” ва миллийликни бойитмайди, балки булғайди. Улар бизнинг ахлоқимизга мутлақо зид.

МАЪНАВИЙ УЙҒОНИШ

— Лекин болалар кўшиқлари бундан мустасно! — дедилар Рустам ака. — Мустақиллик шарофати билан санъатимизда уйғониш даври бошланди. Айниқса, болалар учун басталанаётган кўшиқлар-да! Тошкент, Бухоро, Самарқандда ўтказилган Республика болалар кўшиқлари танловлари бунинг ёрқин далилидир. Биз бу танловларни Халқ таълими вазирлиги билан ҳамкорликда ўтказаяпмиз. Эҳ, болажонларнинг миллий чиқишларини бир кўрганингизда эди! Бу йил Хивада ҳам ана шундай зўр танлов ўтказилади.

— Телевизорда кўрсатишмаса... мен қайдан билар...

— Аслида кўрсатишлари керак! — Рустам ака ўринларидан туриб кетдилар. — Тўғри, видеога олишади. Лекин олинган тасвир телевидение талабларига жавоб бермайди-да.

— Ўзбекистон телевидениесининг ўзи тасвирга олиб, намойиш қилса бўлмай-дими?

— Шуниси чатоқ-да! Танловларни намойиш этиш кўп маблағ талаб қилганидан бўлса керак, болалар учун мусиқий кўрсатувлар ташкил этиш иши оқсаб қолган. Бунга алоҳида эътибор зарур.

— Ахир биз Ўзбекистон болаларининг мусиқавий ютуқлари миллий руҳдаги кўшиқларидан хабардор бўлмоғимиз, ўрганишимиз керак-ку! — дейман куюниб.

— Э, баракалла! Ҳамма гап шунда-да.

— ЎзТВдашлар бу ҳақда бош қотирсалар чакки бўлмас эди, — дейман ўйла-ниб. — Ҳали ҳам кеч эмас.

Ватан юмушлари

НАВОИЙНИ СОҒИНАМАН

— Рустам ака, — дедим хўрсиниб, — Навоий даврида ҳам мусиқага, унинг савиясига, маросим кўшиқларига бугунгидек эътибор берилганмикин? Шоирлар ўз билганича, бастакорлар ўз билганича асар яратмагандир? Ахир ўша сиз айтган “клип”лар у пайтларда бўлмаган-ку?

— У давр ҳақиқий Ренессанс — буюк Уйғониш даври бўлган! Навоий даврида шоирлар ҳам, бастакорлар ҳам тез-тез давр суҳбати ўтказиб, шеър ва мусиқа беллашувларини ташкил этишган. Алишер бобомиз бекорга Навоий тахаллусини олмаганлар. У киши мусиқага сидқидилдан муҳаббат қўйганлар. “Мажолис-ун нафоис”ни ўқиган билди буни! Унда ўша даврнинг етук шоирлари ва бастакорлари ҳақида ҳайратомуз ҳикоятлар бор! Улар гижжак, уд, най ва бошқа миллий мусиқа асбобларида кўшиқлар айтишган.

— Ҳар қалай ўша даврда гўзал бўлган, тўғри-ми? Юнус Ражабий, Муҳаммаджон Мирзаев, Фанижон Тошматовларни олайлик. “Шашмақом”ни биласизми?

— Ўзбек миллий мусиқачилигининг шоҳ асари-ку у!

— Яшанг! Тан бердим, отангизга раҳмат! Ўша бастакорларимиз ҳам улуг шоирларимиз — Ғафур Ғулом, Ойбек, Миртемир домлар билан куй тинглаб, мушоира ўтказганлар. Ҳатто аскиябозлик ҳам қилишган!

— Қани энди ўша анъаналар қайта тикланса... Миллий мусиқамиз ажойиб матндаги бой кўшиқлару куйлар билан янада бой-ир эди! — дедим тўлқинланиб. — Қани эди!

ҚАДРИЯТЛАР, ҚАЙТИНГ-Э, ТЕЗРОК!

— Юртимизда Мустақиллик Наврўзи бошланганига яқинда ўн йил тўлади. Эрта-индин ўтказиладиган Баҳор айёми тантаналарида болалар қандай янгиликлар билан чиқишлар кўрсатишади? — сўрадим Рустам акадан.

— Биз янгича фикр, янгича нигоҳ билан яшашни ўрганаёпмиз. Баҳор маъракасида ҳам шу маънавий янгилик ўз аксини топади. Унутилаёзган бойликларимиз — қадриятларимиз қайтадан қайтиб келмоқда. Бу байрам тантанасининг безакларига Бахрулла Лутфуллаевдек санъат фидойиси масъул этиб тайинланган. Шодиёна репертуарида болалар, ёшлар, маросим кўшиқлари, эстрада йўналишидаги миллий анъанавий кўшиқчилик намуналари бор.

— Демак, биз Мустақиллик нашидасидан тўйиб-тўйиб баҳраманд бўлар эканмиз-да?

— Албатта-да. Кўшиқ инсонларни бирлаштиради. Фарзандлар ўз Ватанини ана шу бирлашиш замирида англаши керак. Ана ундан кейин хорижга ҳам бемалол чиқиш мумкин. Ўзлиги, ўз беклигини намойиш қилиш учун! Бу бизнинг маънавий Наврўзимиз бўлади.

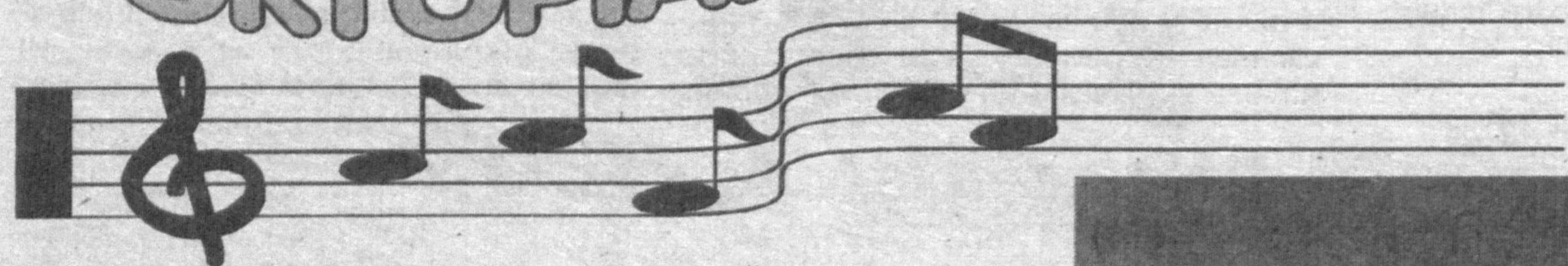
— Яқинлашаётган айём тантаналаридан кўзланган мақсад ҳам шу-да! — дедим кувониб. — Болаларга уйнаб-қувнаб куйлашдан ортиқ бахт борми дунёда? Демак, навбат ана булбулдек чақ-чақлаган умид гунчаларига!

**ЯҚИНЛАШИБ КЕЛАЁТГАН
НАВРҲУЗ АЙЁМИНГИЗ ҚУТЛУГ
БЎЛСИН. АЗИЗ ДЎСТЛАРИМ!
ҚАДАМИНГДА ҲАСАНОТ
НАВРҲУЗИ ОЛАМ!**

САРДОР ЖОНСАРАК.

Шириндан шакар қоракўзларим. Орангиздан келажакда буюк композиторлар, музикашунослар ва фортепиано усталари етишишларига ҳеч шубҳа йўқ. Чунки нозик касб - санъат сарҳадларида таълим олаётганлар жуда кўпчиликини ташкил этади. Хаттоки, оддий мактабда ўқиса-да, қўшимча музика мактабига қатнайдиган болаларнинг сон-саногий йўқ. Улар учун шундай ажойибу ғаройиб бир китоб нашр этилдики, ўқувчиларга беминнат қўлланма вазифасини ўтайди. Бугун эътиборингизга шу китобни ва унинг муаллифини ҳавола этмоқчимиз. Танишинг: Ўзбекистон бастакорларининг ўрта авлоди, профессионал пианиночи, бастакор — Мухаммаджон Отажонов. 1959 йили 14 сентябрда Хоразмнинг Хива шаҳрида, санъаткор оиласида туғилганлар. 1973 йилда 1-музика мактабни татомлагандан кейин Матюсуф Харратов номидаги Урганч шаҳар музика билим юртининг фортепиано бўлимида таҳсил олганлар. Тошкент Давлат Консерваториясининг бастакорлик кафедрасида ўқиб, ҳозирда Консерваториянинг композиция бўлимида катта ўқитувчи бўлиб ишлайдилар. Ўзбекистондаги миллий симфоник оркестрининг созандаси. Оилали. Рафиқалари Дилбархон опа 3-сон музика мактабидида фортепианодан сабоқ берадилар. Қизлари Заринабону 3-синф ўқувчиси, фортепианони ўрганипти. Ўғиллари Олошуккур беш ёш бўлишига қарамай, фортепианони қойиллатиб чалади.

FORTOPIANO OHANGI

Уларнинг падари бузрукворлари ва волидаи муҳтарамларининг санъат соҳасидаги меҳнатларини ҳам эслашимиз жойиз. Ота-оналарингиз уларни жуда яхши билишади. “Хива вақти билан соат еттида” номли музикали фильмда “Бобойжоним, кампиржоним” қўшиғини эъро маҳорат билан ижро этган Ўзбекистон халқ артисти Бекажон Раҳимовани билмаган инсон бўлмаса керак. Чунки қиёмига етказилиб куйланган қўшиқ 1958 йилдан то 1996 йилга қадар мухлислар талабига биноан янгради. Ҳозирги кунда ҳам уларнинг шогирдлари Гулнора Ёқубова томонидан ижро этиляпти. Ушбу қўшиқнинг бастакори Мухаммаджон аканинг оталари Ўзбекистон-

да хизмат кўрсатган санъат арбоби, бастакор Абдушариф Отажонов бўладилар. Уларнинг бир қанча асарлари билан бир қаторда энг машҳури “Ошиқ Ғариб ва Шоҳсанам” музикали драмаси Республикадагина эмас, балки чет элларда ҳам ўз мухлисларига тақдим этилган. Шундай инсонларнинг фарзанди бўлмиш Мухаммаджон ака жуда кўп асарлар яратган. Унинг ижодида йирик саҳна асарларидан “Бобур”, “Чирғимни ким ёқади?”, “Дилбар юраклар”; симфоник асарлардан — фортепиано ва симфоник оркестр учун “Ёғдулар” номли асари, фортепиано учун тўрт соната, скрипка ва фортепиано учун “Сонатина”, “Токката”, виолончель ва фортепиано учун “Экстаз”, кинофильмлар

учун музикалар, эстрада қўшиқлари, болалар учун хор ва чолғу асарлари ўрин олган.

Яқинда болалар учун фортепиано асарлари тўплами чоп этилди. Китоб “Гулдаста” номли бўлиб, композиторнинг ўз мухлисларига янги бир совғаси си-

Kitob javonoringizga

фатида тақдим этилган. Асарларнинг ҳар бири ўз маъно ва моҳияти билан ажралиб туради. Ёш ижрочиларнинг фикр юритишларига асарлар сарлавҳаси ва айнан шеърый матн катта таъсир кўрсатади. Бунда табиатга оид “Ёз ёмғири”, “Кеча”, “Ёғдулар”, “Қизил қумда”, ҳайвонлар образи “Тойчоқ”, “Эчкича”, “Хўтик”, “Урушқоқ хўрозлар”, “Бедана”, “Мусича”, атрофимиздаги буюмлар образи “Соат”, “Гулдаста”, “Айвонда” ва болалар образлари “Ўғил болалар”, “Етиб олчи”, “Қизча рақси”, “Ўқувчилар”, “Ҳазилкашлар”, шунингдек, бошқа образлар: “Эртақ”, “Сўзсиз қўшиқ”, “Этюд” каби асарлар жойлашган.

Халқчил, миллий оҳанг, руҳият билан суғорилган асарлар муаллифнинг ижодий ютуғини таъминлаган. Тўплам П.И. Чайковскийнинг “Детский альбом”и каби ютуқларга эришишига шубҳа йўқ. Умуман олганда, тўпламнинг ҳар бир асари ўзига хос алоҳида ва бетакрор яратилганлиги билан мақсадга мувофиқдир.

Мухаррама ПИРМАТОВА.

Саришталик уй — фаришталик

Баҳор келиб, ўлкамизга мусаффолик сочилди. Юртбошимиз томонидан эълон қилинган ободончилик ойнининг ўтказилиши эса нур устига аъло нур бўлди. Ҳақиқатан ҳам агар биз ўз атрофимизни обод ва кўркем қилсак, демак бутун диёримиз кўкаламзорлашади. Айниқса, қизларнинг уй, ҳовли, кўчаларни супуриб сидиришлари баҳри дилингизни очади. Улар ўқиш ва

ОЗБОД О'ЛТА'М

ишда ёруғ юлдуздек ўз ўринларини билдириб туради.

Аммо, ҳозиргина озода қилинган йўлакларни кимдир ифлос қилса, дарахтларни синдирса... албатта газабу нафратингиз кўзгалади. Ўзингиз билмаган ҳолда кўзингизга ҳатто қатра ёш келади. Ким экан у тозаланишни булғайтган, тоза ҳавони ифлос қилаётган зот, деб фикрини қоласиз. Куш уясида кўрганини қилади-да. Унинг ота-оналари ҳам тергамасалар керак-да. Шунинг учун ҳам кўкаламзорлаштириш ишлари сиёсат даражасига кўтарилди. Бу жараён ҳаттоки мажбурий деб эълон қилинди. Албатта бундай қарор йўқ. Лекин одамнинг юзи иссиқ деб, атрофидаги куймаланаётган инсонларни кўргач, юраги тошлар ҳам белкурагу супурги ушласалар керак.

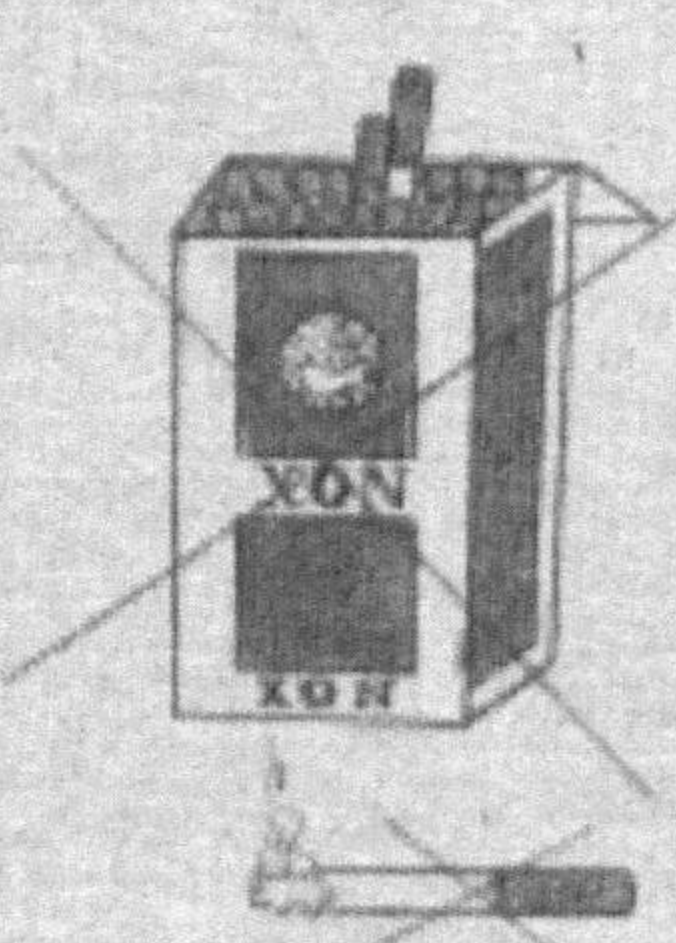
Шаҳло МУТАЛОВА.

Чекиш — иллат

Ёшлар келажакимиз пойдевори ва шу муносабат билан ёш авлоднинг соғлиғига катта эътибор берилмоқда. Минг афсуски, орамизда соғлом ўсишимизга ёмон таъсир кўрсатадиган чекиш иллоти бор. Бунга албатта ташқи муҳит ҳам сабаб бўлади.

Атрофимиздаги турли сигарет рекзи тенгдошларимизга уларнинг фарқи кизиқтиради. Биз Ғарбдан ўртак олганимиз Нимага деганда, уларнинг тарбияси бизникига умуман тўғри келмайди. Биз ўзбекмиз ва ўзликимизда қолишимиз лозим.

Бу борада “Чекмасдан ёшлик гаштини сур” деган реклама жуда ажойиб таассурот қолдиради.

Мактабларда ҳам чекишнинг оқибатлари ҳақида дарслар, тарбиявий соатлар уюштириляпти. Агар шундай суръатда курашсак, умримиз кушандаси бўлмиш чекишни ёшлар истеъмолидан чиқарган бўламиз.

Наргиза БИЛОЛОВА,
Тошкент шаҳар, Юнусобод туманидаги
97-мактабнинг 11-синф ўқувчиси.

Суваратни Фарғона вилояти, Риштон туманидаги
58-мактабнинг 8-синф ўқувчиси Бахтиёр ҒОҒУРОВ
чизган.

**O'zbekiston bolalari
va o'smirlarining
gazetasi**

Muassislar:
**O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
DAVLAT MATBUOT
QO'MITASI,
O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
XALQ TA'LIMI
VAZIRLIGI,
«SOG'LOM AVLOD
UCHUN» XAYRIYA
JAMG'ARMASI**

BOSH MUHARRIR:
Umida ABDUAZIMOVA
TAHRIR HAY'ATI:
Shuhrat AHMEDOV,
Jamoliddin FOZILOV,
Oynisa
MUSURMONOVA,
Komil YUSUPOV,
Mukarrama
MURODOVA,
Sunnatilla QO'ZIYEV,
Ergashvoy SARIQOV.

Noshir
«Ijod dunyosi»
nashriyot uyi

**Gazeta «Ijod
dunyosi» nashriyot uyi**
kompyuter bo'limida
terib sahifalandi.
Hajmi A-3, 2 bosma
taboq.

**«Sharq» nashriyot-
matbaa aksiyadorlik**
kompaniyasida 50100
nusxada ofset usulida
bosildi.

Korxona manzili:
«Buyuk Turon»
ko'chasi, 41.
Buyurtma - T-2293
Gazetani
Muhabbat
MAQSUDOVA
sahifaladi.
Navbatchi: Ma'mura
MADRAHIMOVA

Ro'yxatdan o'tish
tartibi № 000137
Manzilimiz 700129,
Toshkent shahri,
Navoiy ko'chasi,
30-uy.

Tel: 144-62-34.